 ARHIPELAG XXI PRESS, TÎRGU MUREȘ, 2015, ISBN: 978-606-8624-21-1

COLLOCATIONS WITH NICI AND THEIR EQUIVALENTS IN ENGLISH

Anamaria Preda, Assist. Prof., PhD and Vlad Preda, Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: We have described the case of the word nici as a lexical formant, respectively as a component of negative pronominal and adverbial compounds (niciunul ...; niciodată ...), of negative locutionary compounds (nici dacă, nici să; nici în ruptul capului, nici pe departe ș.a.), as well as of certain collocations that have the tendency to become phrases (nici gând; nici țipenie de; fără niciun cusur; în niciun caz; nici mai mult, nici mai puțin and others). At the same time, we have indentified the best English equivalents in several of the above-mentioned instances.

Keywords:status, compounds, phrases, collocations, equivalents

1. În lingvistica și lexicografia română, cuvântul *nici* are următoarele statute: conjuncție, adverb, semiadverb, component al unor colocații fixe (compuse, locuțiuni, expresii). Pentru primele două statute, în limba engleză există trei termeni: *neither, nor, either.*

1.1. *Nici* este, potrivit *GBLR,* corespondentul conjuncției coordonatoare copulative *și* în enunțuri negative (*op.cit.,* 334). Autoarele noii ediții a *DOOM*-ului precizează că *nici* este conjuncție coordonatoare în structuri corelative (*nici ...nici ...*), precizare care infirmă statutul de conjuncție al lui *nici* folosit singur într-un enunț. În ipostaza de conjuncție coordonatoare copulativă pe care o admit majoritatea gramaticilor și dicționarelor, *nici* leagă două sau mai multe poziții sintactice de același fel în enunțuri negative. Poate apărea fie singur înaintea ultimului termen coordonat, fie în corelația *nici ..., nici ...*, repetându-se înaintea fiecărui termen coordonat. Dintre cele două variante, cea de-a doua este mult mai frecventă în uz. În această variantă, se admite prezența conjuncției *și* înaintea lui *nici,* care evidențiază suplimentar seria elementelor negative coordonate. *Nici* leagă două sau mai multe poziții sintactice identice ale unei propoziții negative: *N-am înțeles* (***nici***) ***explicația***, ***nici argumentele***., *Nu va pleca* (***nici***) ***acum***, ***nici mai târziu***., *Nu este* (***nici***) ***mai înaltă***, ***nici mai grasă*** *decât tine.* Tot astfel, leagă principale negative: (***Nici***) ***Nu poate***, ***nici nu vrea*** *să facă asta.,* (***Nici***) ***Nu vorbește***, ***nici nu întreabă*** *despre voi.* În schimb, poate lega două sau mai multe subordonate pozitive ale unei regente negative, situație neprezentată ca atare în lingvistica română: *Nu-l lasă* (**nici**) ***să intre, nici să plece.***, *Nu vrea* (**nici**) ***să rămână, nici să plece***., *Nu trebuie* (**nici**) ***să-l critici, nici să-l lauzi***.

Prin omiterea lui *nici,* relația de coordonare se păstrează. Utilizarea lui *și* între elementele coordonate exprimă asocierea: *N-am înțeles explicația și argumentele., Nu este mai înaltă și mai grasă decât tine.*, iar utilizarea lui *sau,* alternanța: *Nu va pleca acum sau mai târziu., Nu-l lasă să intre sau să plece., Nu vrea să rămână sau să plece., Nu trebuie să-l critici sau să-l lauzi.*

BDD-V2098 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:19 UTC)

1.2. Ca adverb, *nici* e fie un adverb pro-frază, fie un adverb de frază. Ca adverb pro-frază, *nici* (echivalent al lui *nu*) apare în dialog și substituie un enunț complet: - *Te duci acasă? - Nu! – Te duci la şcoală? – Nici.* (= *Nu mă duc nici la şcoală.*); - *Ştii să cânți? – Nu. – Dar să dansezi? – Nici.* (=*Nu ştiu nici să dansez.*).

Ca adverb de frază este urmat, întocmai ca adverbele predicative *firește, bineînțeles, desigur* ș.a., de o subordonată introdusă prin conjuncția *că*: ***Nici că****-i pasă de tine!,* ***Nici că****-l doare de voi!,* ***Nici că*** *are habar de ceva!, Are 79 de ani, dar* ***nici că****-şi arată vârsta!*; ***Nici că*** *mai vine acum!,* ***Nici că****-i mai spun secretul!,* ***Nici că*** *mai pune vreodată piciorul în casa mea!*. Constatăm că, în această ipostază, are semnificația unui semiadverb de modalizare epistemică. De aceea, pentru enunțurile de mai sus, sunt posibile citirile: *Sigur că nu-i pasă de tine!, Bineînțeles că nu-l doare de voi!, Evident că nu are habar de ceva!, ...e clar că nu-şi arată vârsta!, Bineînțeles că nu mai vine acum!, Sigur că nu-i mai spun secretul!, Firește că nu mai pune vreodată piciorul în casa mea!*

O altă interpretare a secvenței *nici că* este de adverb de negație: *Nici că-i pasă de tine! = Nu-i pasă de tine!, Nici că are habar de ceva!= N-are habar de nimic!* ș.a.m.d.

În româna actuală, adverbul *nici* precedă conjunctivul negativ cu valoare imperativă, semnalând suplimentar interdicția: *Nici să nu te gândești să faci asta!, Nici să nu-ndrăznească să ne refuze!, Nici să n-aud una ca asta!*, fapt mai puțin prezentat în lucrările de specialitate, în ciuda frecvenței sale.

1.3. Ca semiadverb cu semnificație relațională (de adaos sau completare) și negativă (seria completată e negativă), *nici* apare la stânga centrului într-un grup sintactic și poate admite succesiunea unui alt semiadverb. În GN: *Nici* (*chiar*) *Maria / ea nu vine.*(cu citirea „Nu vin Ion, Ileana și Vasile. În plus, nu vine Maria.”), în GAdv: *N-a plecat nici* (*măcar*) *ieri.* („N-a plecat acum două zile. La fel, n-a plecat ieri.”), în GV: *Nici nu mă* (*mai*) *gândesc.,* în GPrep: *Nu s-a oprit la noi nici* (*măcar*) *pentru o oră.*

Se impun două precizări pentru *nici* + GN:

- *nici* poate apărea fie cu subiectul reluat: *Maria nu credea* ***nici ea*** *că va câştiga locul I.*, fie cu subiectul anticipat: *Nu credeau* ***nici ei*** *guvernanții ce se întâmplă, darămite noi.*

- în GN cu numeral cardinal (centru sau subordonat), *nici* aproximează cantitativ-numeric, având semnificația „mai puțin de”: *Nici o sută dintre ei n-au mai venit., N-a citit nici trei cursuri., După nici o zi, şi-a cerut scuze.*

Semiadverbul *nici* nu are un sens autonom, ci unul determinabil contextual, prin raportare la o acțiune sau stare anterioară, nu funcționează sintactic, nu are grade de comparație, are topică fixă, precedând un grup sintactic sau un enunț.

2. Ne vom referi, în cele ce urmează, la ipostaza lui *nici* de formant al unor colocații și vom identifica echivalente ale acestora în limba engleză.

2.1. Există două tipuri de compuse construite cu *nici*. Pronumele negative, respectiv adjectivele pronominale negative *niciun(ul), niciuna* (*nicio*), *niciunii, niciunele* au următoarea structură: *nici* + pronume / adjectiv pronominal nehotărât *un*(*ul*). În limba engleză, pronumele și adjectivele pronominale negative sunt: *none* (*any* împreuna cu un verb negativ), respectiv *no* + substantiv (*any* împreuna cu un verb negativ). Tot astfel, adverbele negative: *niciunde* (*Noul dicționar universal al limbii române* face precizarea că e termen popular, sinonim cu literarul *nicăieri?!*), *nicicând, nicicum, niciodată, nicidecum, nicăieri, nicicât* (înv., pop.), *nicidecât* (pop.),

BDD-V2098 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:19 UTC)

niciodinioară (înv.), *niciacum* (reg.). În limba engleză, adverbele negative echivalente sunt *nowhere, never, not at all, by no means, nowhere*.

Trebuie amintită norma impusă în ediția a II-a a *DOOM*-ului care uniformizează scrierea tuturor acestor compuse, pronominale, adjectivale și adverbiale. Atât sudarea completă a pronumelor, respectiv a adjectivelor pronominale negative, cât și modelul de scriere a adverbelor negative compuse au constituit argumente ale reglementării ortografice. Totuși, există numeroase cazuri, în care *DOOM*-ul ar trebui să precizeze modul de scriere. Ori de câte ori, prezența numeralului cardinal e evidentă (în mod special, înaintea unor substantive care denumesc unități convenționale de măsură), *nici* ca semiadverb se scrie separat de numeral: *N-a așteptat nici o oră / clipă / secundă., N-a trecut nici o zi / săptămână / lună fără să se gândească la asta., Nici o bluză / cămașă / rochie din cele trei nu i-a plăcut.* În schimb, există situații când, pentru vorbitorul obișnuit, e dificil să opteze pentru scrierea sudată sau separată a unor construcții precum *în niciun / nici un caz, de niciun / nici un fel, în niciun / nici un chip, sub nicio / nici o formă, de nicio / nici o culoare.*

2.2. O altă ipostază a cuvântului *nici* este de termen locuțional. Există două locuțiuni conjuncționale: *nici dacă* (cu varianta *nici de*) și *nici să,* neînregistrate în dicționare. Echivalentul acestor locuțiuni în engleză este *(not) even if.*

2.2.1. *Nici dacă* „chiar dacă; chiar de; și dacă; și de” e o locuțiune conjuncțională subordonatoare concesivă: ***Nici dacă*** „chiar dacă” *mă rogi, tot nu vin., Nu va demisiona* ***nici dacă*** „și de” *e condamnat.* O variantă a acestei locuțiuni conjuncționale este *nici de*: ***Nici de****-și cere scuze, tot nu-l iartă., Nu-i găsești,* ***nici de*** *dai cu tunul!, N-ar putea să-l scoată de-acolo,* ***nici de*** *l-ar trage zece inși în putere.*

Dacă *nici* e suprimabil, *nici dacă* (*nici de*) nu este o locuțiune conjuncțională, ci o grupare formată din adverbul *nici* + conjuncția *dacă* (*de*). Poate apărea înaintea unei subordonate subiective: *Nu se știe nici dacă / nici de va pleca.* cf. *Nu se știe dacă / de va pleca.,* completive directe: *Nu știe nici dacă / nici de va pleca.* cf. *Nu știe dacă / de va pleca.,* completive prepoziționale: *Nu-și dă seama nici dacă / nici de greșește.* cf. *Nu-și dă seama dacă / de greșește.* ș.a.

În plus, *nici de* poate fi o grupare formată din adverbul suprimabil *nici* și prepoziția *de*: *Nu-i bun nici de clopotar în biserică.* cf. *Nu-i bun de clopotar în biserică., N-a venit nici de data asta.* cf. *N-a venit de data asta.*

Există și o structură corelativă nelocuțională *nici dacă X, nici dacă Y,* în care termenii X și Y sunt antonimici sau opozabili în contextul dat: *Nu aveam viitor* ***nici dacă*** *rămâneam,* ***nici dacă*** *plecam.* Relația dintre cele două subordonate, prin omiterea lui *nici,* va fi de coordonare disjunctivă: *Nu aveam viitor* ***dacă*** *rămâneam sau* ***dacă*** *plecam.,* nu copulativă: **Nu aveam viitor* ***dacă*** *rămâneam și* ***dacă*** *plecam.*

O altă situație este cea în care subordonata introdusă prin *dacă* e coordonată cu alta (sau cu altele) de același fel, cu conector (conectori) diferit (diferiți), precedat (precedați) de același *nici* suprimabil: *Nu încerca* ***nici să*** *afle ce se întâmplase cu soţul ei,* ***nici dacă*** *poliția se mai ocupa de ea.* vs *Nu încerca* ***să*** *afle ce se întâmplase cu soţul ei,* ***dacă*** *poliția se mai ocupa de ea.*; *Nu ştiu* ***nici cum*** *îi spune,* ***nici ce*** *altitudine are,* ***nici dacă*** *e dificil ...* vs *Nu ştiu* ***cum*** *îi spune,* ***ce*** *altitudine are,* ***dacă*** *e dificil ...*

2.2.2. ***Nici să*** „nici dacă” este o locuțiune conjuncțională subordonatoare concesivă: ***Nici să*** *fi vrut, nu puteam face altfel. = Nici dacă aș fi vrut, nu puteam face altfel.*; ***Nici să*** *fi fost adevărat, nu*

BDD-V2098 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:19 UTC)

l-ar fi crezut nimeni. = Nici dacă ar fi fost adevărat, nu l-ar fi crezut nimeni.; ***Nici să*** *fie așa, nu l-ar crede nimeni. = Nici dacă ar fi așa, nu l-ar crede nimeni.*

Secvența nu e întotdeauna locuțiune conjuncțională, ci și o formațiune compusă din adverbul suprimabil *nici* și conjuncția *să,* care introduce diferite subordonate, de exemplu, completivă directă: *Nu vrea nici să audă de tine.* cf. *Nu vrea să audă de tine,* completivă prepozițională: *Nu e în stare nici să vorbească.* cf. *Nu e în stare să vorbească.,* subiectivă: *Nu ni se permite nici să ne cerem drepturile.* cf. *Nu ni se permite să ne cerem drepturile.*

În concluzie:

a) secvențele *nici dacă, nici de, nici să* funcționează fie ca locuțiuni conjuncționale, fie ca grupări cu adverbul *nici* suprimabil și conjuncții subordonatoare;
b) secvența *nici de* apare și ca grupare a adverbului suprimabil *nici* cu prepoziția *de*.

2.2.3. *Nici că* este o secvență interpretată când ca expresie (*DEX*), când ca locuțiune adverbială (*DLRLC*), când ca adverb urmat de conjuncție în registru popular și familiar (*DLR*).

Supunând observației un corpus bogat de texte literare și neliterare, am constatat următoarele:

2.2.3.1. Secvența *nici că* e urmată de un verb cu formă afirmativă, în următoarele situații:

a) în enunțuri propoziționale exclamative, cu semnificația adverbială de negare „deloc; nicidecum”, însoțită uneori de semiadverbul *mai*: ***Nici că****-i* (*mai*) *pasă!* „Nu-i pasă deloc”, ***Nici că****-l* (*mai*) *doare de voi!*;

b) în enunțuri propoziționale exclamative, cu semnificație adverbială superlativă: *Așa frumusețe,* ***nici c****-au mai văzut!, Asemenea ochi,* ***nici că*** *ai mai întâlnit!, O soție ca ea,* ***nici că*** *mai găsești!*;

c) în enunțuri propoziționale exclamative cu structura adjectiv / adverb la comparativ de superioritate (rar, pozitiv) + secvența *nici că* + verbul impersonal *a se putea* (mai rar, alte verbe: *a auzi, a vedea, a se găsi, a întâlni, a-și imagina*), construcție cu semnificație superlativă: *Mai rău* ***nici că*** *se poate!, Mai ridicol de-atât* ***nici că*** *se poate!,* ***Nici că*** *se putea mai bine!*;

2.2.3.2. Secvența *nici că* e urmată de un verb cu formă afirmativă sau negativă în următoarele situații:

a) secvența este parte a corelației *nici că ..., nici că ...,* implicite sau explicite: *Nu s-a mai știut nimic de el, multă vreme,* ***nici că*** *e viu,* ***nici că*** *e mort., Nu spunem* (*nici*) *că e îngeraș,* ***nici că*** *nu a făcut prostii., Nu pretindem* (*nici*) *că am epuizat aceste aspecte şi* ***nici că*** *le-am tratat exhaustiv.* (Eugen Coșeriu, *Contribuții la pragmatica lingvistică*).

b) este semiadverb care precedă o subordonată introdusă prin conjuncția *că*: *Să nu uităm* ***nici că*** *la umbra stejarului bătrân stejarii tineri nu cresc., Nu e bine* ***nici că*** *a acceptat funcția asta.*

2.3. În *Dicționarul limbii române,* cel mai bogat sub aspectul înregistrării combinațiilor lexicale fixe, sunt înregistrate următoarele expresii cu adverbul *nici*: *nici de sămânță* sau *nici sămânță de* „deloc; nimeni; nimic” (*Pe şantierul noii clădiri bate vântul. Muncitori nu erau* ***nici de sămânţă***.); *nici cât* (*e*) *negru sub unghie* „deloc; (absolut) nimic” (*Nu le pasă* ***nici cât negru sub unghie*** *de oameni!*); *a nu avea de nici unele* „a nu avea nimic” (*N-avea* ***de nici unele***.); *a nu avea nici pe dracul* (ori *pe naiba*) „a fi sănătos, a nu suferi de nicio boală” (*N-are* ***nici pe dracu****', vin ai lui să-l ia!*); *a nu zice* (ori *spune*) *nici cârc* „a nu zice / spune nimic” (*Autoritățile* ***n-au zis nici cârc***.); *nici în ruptul capului* „deloc; nici(de)cum” (*Nu vrea să renunțe* ***nici în ruptul capului***.); *nici atâta* „în şi mai mică măsură, şi mai puţin (decât ...)”(*De Ion nu-mi pasă, iar de Vasile,* ***nici atâta****!, N-are*

BDD-V2098 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:19 UTC)

vreme să se ocupe de vii, iar de morți, ***nici atâta****!*); (Regional) *nici încotro* „în sus şi în jos, în toate părţile (fără o ţintă precisă)”; *Umblă nici încotro*; *nici mai ba*; *nici vorbă*.

2.4. Lipsesc din dicționarele românești colocațiile adverbiale: *nici gând, nici vorbă, nici discuție, nici pomeneală, nici pomenire*; *nici în ruptul capului, nici cât o ceapă degerată* ș.a., verbale: *nu zice nici cârc / nici miau / nici pâs*, pronominale: *de nici unele* și cele adjectivale *nici urmă de, nici strop de*, *nici*(*un*) *dram de, nici țipenie de*, *nici picior de*, *nici*(*un*) *pic de.* Menționăm faptul că în *DLR* sunt înregistrate ca expresii doar trei dintre aceste colocații: *nici vorbă, nici în ruptul capului, de nici unele.* În limba engleză, corespondentele acestora sunt: *not in the least, by no means, it is out of the question, nothing of the kind, not for love or money, not for the world, not worth a straw, to keep mum, nothing at all, not a trace of.*

2.4.1. Privitor la colocațiile adverbiale cu structura *nici* + substantiv, menționate anterior, facem următoarele observații:

- sunt sinonime. Au una dintre următoarele semnificații: „nu există, nu se pune problema; e fals, neadevărat, nereal; deloc, defel, nicidecum, în nici un caz, da’ de unde!, aș!; fără doar și poate”;

- apar în patru contexte identice:

a) *nici vorbă / gând / pomeneală / discuție … **de** …*: ***Nici vorbă de** mărire salarială!,* ***Nici gând de** rugină la mașina asta veche!* ;

b) *nici vorbă / gând / pomeneală / discuție …* (***ca***) ***să*** *…*: ***Nici vorbă ca** Chevron **să** se retragă din România!,* ***Nici gând să** se lase filmat!*;

c) *nici vorbă / gând / pomeneală / discuție …!*: *Măriri de salarii?* ***Nici gând****!*; *Recuperarea prejudiciilor?* ***Nici pomeneală****!*;

d) (rar) *nici vorbă / gând / pomeneală / discuție … **că** …*: ***Nici vorbă că** e luat în calcul un protest!*;

2.4.2. În privința colocațiilor adjectivale *nici urmă de, nici strop de, nici*(*un*) *dram de, nici țipenie de, nici picior de, nici*(*un*) *pic de, niciun fel de / de niciun fel* facem următoarele observații:

- au semnificația adjectivului pronominal negativ „niciun”;

- au topică antepusă substantivului regent: *Pe cer, nici urmă de soare., Mireasa n-a purtat nici strop de machiaj., N-are nici dram de discernământ., Nu vezi nici țipenie de om pe stradă., Pe șantier, nici picior de muncitor!, Nu adia nici pic de vânt!*;

- mai rar, în absența substantivului determinat, sunt locuțiuni pronominale negative cu semnificația „nimeni, nimic”: *Peisajele nu mai au nici urmă din ceea ce au fost cândva!, Pe drum, nici țipenie!*;

- locuțiunea *niciun fel de* are varianta *de niciun fel*: *Nu are niciun fel de obiecții.* cf. *N-are obiecții de niciun fel.*;

- cele mai multe au variante, una cu semiadverbul *nici* (*nici urmă de, nici strop de, nici dram de …*), alta, cu adjectivul pronominal negativ (*niciun strop de, nicio țipenie de, niciun dram de …*).

- uneori, sunt folosite adverbial: *Nu-i plăcuse de niciun fel., Nu i-a folosit niciun pic.*

2.4.3. Celelalte colocații cu *nici* adverbial au structuri diferite: *nici în ruptul capului, nici în gaură de șarpe, nici cât negru sub unghie, nici cât o ceapă degerată*; *nici pe departe*; *unde nici cu gândul nu gândești*; *nici mort*; *a nu-i trece nici prin cap / minte, a nu zice / spune nici cârc*; *nici de-al dracu’*; *de nici unele.*

BDD-V2098 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:19 UTC)

2.5. Tot în *DLR* sunt înregistrate și expresiile în a căror structură există adjectivul pronominal negativ *niciun / nicio* (n.ns. Păstrăm grafia din *DLR*): *nici un capăt de aţă* (*Nu i-au dat **nici un capăt de aţă***.); *fără nici un căpătâi* (*La orice colț de stradă te izbești de indivizi **fără nici un căpătâi***.); *nu e nici o brânză de el* sau *nu face nici o brânză* (*N-a făcut **nici o brânză** pe teren.*); *a nu avea* (sau *a fi fără*) *nici un Dumnezeu* (*N-are **nici un Dumnezeu***.) sau pronumele negativ: *de nici unele* „nimic, nici un lucru” (*Muncim până dăm pe brânci şi nu ni se ajung **de nici unele***.).

2.5.1. Completăm lista de mai sus (de expresii, potrivit autorilor *DLR*) cu colocații în a căror structură se află un adjectiv pronominal negativ: *sub nicio formă, sub niciun motiv, sub niciun aspect, cu / în / sub niciun chip* (*nici într-un chip*), *în niciun caz* (*nici într-un caz*), *cu niciun preț, de niciun fel, în niciun fel* (*nici într-un fel*), *în niciun mod* (*nici într-un mod*), *în / din nicio parte, de nicio parte, de nicio culoare, din niciun punct de vedere*. În engleză, corespondentele acestor colocații sunt: *under no circumstances, for no reason, in no case whatsoever, on neither side*.

Observațiile noastre despre aceste combinații lexicale fixe sunt următoarele:

- au structura prepoziție (*în, cu, sub ...*) + adjectiv pronominal *niciun / nicio* + substantiv (sau locuțiune substantivală);

- cele mai multe sunt (cvasi)locuțiuni adverbiale: *Nu acceptă sub niciun motiv., În niciun caz nu renunță., Nu renunță cu niciun preț la ambițiile ei., N-am pus în niciun mod la îndoială ce s-a convenit.* Construcțiile sintactice normale formate din prepoziție, adjectiv pronominal negativ și substantiv tind spre statutul de locuțiune, prin fixarea în uz a unei singure forme și dobândirea unui singure semnificații. Un semn al nedesăvârșirii procesului de locuționalizare îl reprezintă posibilitatea înlocuirii adjectivului negativ cu alte adjective pronominale sau nu: *sub altă formă, sub care motiv, sub acest aspect / aspectul prezentat, sub alt chip, cu orice chip, în același chip, în acest caz / cazul descris, cu alt preț, de orice fel, în oricare fel.*

- uneori aceste construcții funcționează adjectival: *N-are ambiții de niciun fel., Mutarea nu-i oferea satisfacții de nicio culoare.*

- unele au o variantă topică, prin deplasarea prepoziției: *în niciun caz / nici într-un caz* (*Nu acceptă nici într-un caz să se implice.*), *în niciun fel / nici într-un fel* (*Nu s-a opus nici într-un fel deciziei lui.*), *în niciun chip / nici într-un chip* (*Nu izbutea nici într-un chip să se înalțe.*), *în niciun mod / nici într-un mod* (*Adeseori facem lucruri care nu ne ajută nici într-un mod.*).

- prezența adjectivului pronominal negativ impune scrierea sudată *niciun, nicio*: *cu niciun preț, sub nicio formă* ș.a.m.d. Socotim necesare înregistrarea acestor colocații și indicațiile ortografice aferente într-o nouă ediție a *DOOM*-ului.

- observația de mai sus privește și unele locuțiuni verbale, a căror scriere este oscilantă: *a nu avea nici un / niciun rost, a nu avea nici o / nicio legătură, a nu avea nici o / nicio importanță, a nu avea nici o / nicio șansă, a nu avea nici un / niciun sens, a nu avea nici o / nicio valoare, a nu avea nici o / nicio îndoială, a nu avea nici o / nicio idee, a nu scoate nici un / niciun cuvânt / nici o vorbă / nicio vorbă, nu încape nici o / nicio îndoială, a nu da nici un / niciun semn de viață, a nu fi de nici o / nicio treabă, a nu fi de nici o / nicio ispravă* ș.a. În engleză, corespondentele acestor colocații sunt: *to be pointless, to be no point in, to have no connection with, to have nothing in common with, to be of no importance, to stand no chance, to be worthless, to be no doubt, to not have any idea*.

2.5.2. Există și unele colocații, formate din *fără* + *niciun / nicio* + substantiv, care pot completa lista de mai sus: *fără niciun căpătâi, fără niciun chef, fără niciun comentariu, fără niciun cusur, fără nicio discuție, fără niciun drept de apel, fără niciun dubiu, fără niciun Dumnezeu, fără*

BDD-V2098 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:19 UTC)

niciun echivoc, fără niciun folos, fără nicio glumă, fără nicio grijă, fără niciun gust, fără nicio îndoială, fără nicio însemnătate, fără nicio jenă, fără niciun motiv, fără nicio noimă, fără niciun ocol, fără niciun ocoliș, fără nicio pată, fără nicio părtinire, fără nicio plăcere, fără nicio pretenţie, fără nicio pricină, fără nicio putinţă de tăgadă, fără niciun răgaz, fără niciun rezultat, fără niciun rost, fără niciun sens, fără niciun spor, fără nicio şovăială / şovăire, fără nicio tragere de inimă, fără nicio umbră de îndoială, fără nicio urmă, fără nicio vină. În engleză, corespondentele acestor colocații sunt: *unwillingly, without any comment whatsoever, without any fault, undoubtedly, unambiguously, of no use, jokes aside, careless, tasteless, worthless, gratuitously, meaningless, without any hesitation, pointless, reluctantly, without any doubt, without any trace, without any fault.*

Observații:

- toate acestea au și variante fără adjectiv pronominal negativ: *fără îndoială, fără însemnătate, fără noimă, fără putinţă de tăgadă, fără rost, fără sens, fără spor, fără tragere de inimă, fără umbră de îndoială, fără urmă, fără vină.*

- majoritatea funcționează atât adjectival, cât și adverbial (*scenariu fără niciun cusur* cf. *a acționat fără niciun cusur*; *vorbe fără niciun sens* cf. *glumește fără niciun sens*; *sunt lucruri fără nicio noimă* cf. *l-a penalizat fără nicio noimă*);

- admiterea altor determinanți decât *niciun / nicio* validează funcționarea substantivală independentă: *fără mare însemnătate, fără vreun rost, fără altă discuție.* Preferința combinatorie și frecvența în uz a combinației respective însă pledează pentru statutul de colocație.

2.6. Tot în *DLR*, sunt înregistrate expresii bazate pe corelația *nici ..., nici ...*: *nici în car, nici în căruță* (*nici în teleguță*) (*Ăsta nu e partid, e mai șmecher, nu e* ***nici în car, nici în căruță****, stă pe dungă!*); *nici așa, nici așa* „nicicum” (*Nu-i bine* ***nici așa, nici așa****!*); *nici laie, nici bălaie* (*Pârșul este ceva ambiguu,* ***nici laie, nici bălaie****, nici veveriţă, nici şoarece, poate câte ceva din fiecare, ochi mari, dar bot ascuţit, ...*); *nici prea-prea, nici foarte-foarte* „potrivit” (*El nu e nici tânăr, nici bătrân, nici frumos, nici urât,* ***nici prea-prea, nici foarte-foarte****; e un băiat potrivit în toate.*); *a nu avea* (*de-a face*) *nici în clin, nici în mânecă* (cu cineva) (*Guvernul* ***n-are nici în clin, nici în mânecă*** *cu realitatea.*); *nici mai mult, nici mai puțin* „exact” (*A spus* ***nici mai mult, nici mai puțin*** *decât trebuia.*); *nici una, nici două* (sau *nici una, nici alta*) „pe neașteptate, deodată” (*Acesta,* ***nici una, nici două****, luă un topor în mână și se repezi la contramaistru., Dar infinitul nu e* ***nici una, nici alta****, sau e şi una şi alta laolaltă.*); *nici tu ..., nici tu ...* „se spune pentru a accentua lipsa mai multor lucruri” (*Femeia lui Ipate şi cu baba, când se trezesc din ameţeală,* ***nici tu drumeţ, nici tu copil, nici tu nimica****. Erau atât de săraci, încât n-aveau după ce bea apă.* ***Nici tu casă, nici tu masă****, nimic, nimic*).

În lista acestora mai pot apărea: *nici la deal, nici la vale*; *nici cal, nici măgar; nici îl ninge, nici îl plouă*; *nici mort, nici viu*; *nici prima, nici ultima*; *nici în plus, nici în minus* ș.a.

Tiparul *nici X, nici Y,* în care *X* și *Y* sunt, de regulă, antonime propriu-zise sau contextuale (adjectivale, adverbiale, substantivale, prepoziționale), este folosit pentru aproximarea unor însușiri sau caracteristici. Apare în locul unor adjective sau adverbe care ar exprima exact „media” între antonime: *Nu e* ***nici tânăr, nici bătrân****., Nu e* ***nici albă, nici neagră****., Nu stă* ***nici aproape, nici departe****.* Dacă există acel ceva care exprimă exact „media” între caracteristicile sau obiectele aflate în acest tipar corelativ, va apărea după conjuncția adversativă *ci*: *Nu este* ***nici tigru, nici leu, ci un hibrid*** *între ei.*; *Nu este* ***nici al nostru, nici al vostru, ci al urmaşilor*** *urmaşilor noştri.*; *Nu vin* ***nici azi, nici mâine, ci poimâine.***; *Vehiculul viitorului arată cam așa*: *nu-*

BDD-V2098 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:19 UTC)

i ***nici maşină, nici avion, nici barcă, ci toate*** *la un loc.*; *Nu e* ***nici bun, nici rău, ci prost.*** În tiparul acesta se încadrează și propoziții negative: ***Nici nu vorbește, nici nu tace, ci se amuză.***

De-a lungul timpului, unele dintre aceste construcții s-au fixat și, prin uz generalizat, și-au pierdut expresivitatea, devenind locuțiuni adverbiale: *nici una, nici două*; *nici una, nici alta*; *nici mai mult, nici mai puțin* ș.a.

2.6.1. În *GALR* sunt exemplificate construcțiile numite „temporale inverse" și prezentate opiniile pro și contra recunoașterii lor. Între exemple, apar și temporale conjuncționale cu corelativele *nici nu, nu ... bine* în regentă, iar în subordonată, cu adverbul *și* (*GALR* II: 510). În *GBLR*, se semnalează dificultatea interpretării unor asemenea construcții (*op. cit.*, 537).

O structură corelativă specifică „temporalei inverse" are două variante:

a) *Nici bine nu ...că* (…) *și ...*: ***Nici bine n****-a intrat pe ușă,* ***că*** *l-au* ***și*** *asaltat cu diverse probleme.*, ***Nici bine nu*** *m-am așezat la masă,* ***că*** *m-au* ***și*** *chemat înapoi la serviciu.* și

b) *Nici* (…) *bine ...,* ***că*** (…) *și ...*: ***Nici*** *n-a intrat* ***bine*** *pe ușă,* ***că*** *l-au* ***și*** *asaltat cu diverse probleme.*, ***Nici*** *nu m-am așezat* ***bine*** *la masă,* ***că*** *m-au* ***și*** *chemat înapoi la serviciu.*

3. Concluzii:

- cuvântul *nici* are, în română, următoarele statute: conjuncție, adverb, semiadverb, component al unor colocații fixe (compuse, locuțiuni, expresii). Pentru primele două statute, în limba engleză există trei termeni: *nor, neither, either*;

- în ipostaza de conjuncție coordonatoare, apare în enunț negativ (*Nu-i place nici fotbalul, nici baschetul., Nici nu pleacă, nici nu rămâne.*), cu excepția subordonatelor afirmative ale unui regent negativ (*Nu-l lasă nici să întrebe, nici să răspundă.*);

- ca adverb, *nici* e fie adverb pro-frază (echivalent al lui *nu,* care apare în dialog și substituie un enunț complet), fie adverb de frază, urmat, întocmai ca adverbele predicative, de o subordonată introdusă prin conjuncția *că*: ***Nici că****-i pasă de tine!*;

- ca semiadverb, are semnificație relațională (de adaos sau completare) și negativă (seria completată e negativă). Apare la stânga centrului în GN, GAdv, GV, GPrep și poate admite succesiunea unui alt semiadverb: *Nici* (*chiar*) *Maria., N-a plecat nici* (*măcar*) *ieri., Nici nu mă* (*mai*) *gândesc., Nu s-a oprit la noi nici* (*măcar*) *pentru o oră.*

- în ipostaza de formant lexical, *nici* este component al compuselor pronominale și adverbiale negative (*niciunul ...*; *niciodată ...*), component locuțional (*nici dacă, nici să*; *nici în ruptul capului, nici pe departe* ș.a.), component al unor colocații care tind să se locuționalizeze (*nici gând, nici vorbă*; *nici picior de, nici țipenie de*; *fără niciun cusur, fără niciun drept de apel*; *în niciun caz, sub nicio formă, cu niciun preț*; *nici mai mult, nici mai puțin, nici laie, nici bălaie* ș.a.).

BIBLIOGRAFIE

Cenac, Oana Magdalena, *Observaţii pe marginea semiadverbelor din cadrul grupului verbal din limba română*, în „Philologica Jassyensia", An III, Nr. 2, 2007, p. 9-12.

Georgeta Ciompec, *Morfosintaxa adverbului românesc: sincronie și diacronie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985.

DEX = Dicţionarul explicativ al limbii române, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2012.

BDD-V2098 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:19 UTC)

Dindelegan 2003 = Gabriela Pană Dindelegan, *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări*, Bucureşti, Editura Humanitas Educaţional, 2003.

DOOM^2= *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, ediţia a II-a, Bucureşti, EA, 2005.

Dominte, Constantin, *Negaţia în limba română*, Bucureşti, Editura Fundaţiei România de Mâine, 2003.

DLR = *Dicţionarul limbii române,* București, Editura Academiei Române.

GALR = *Gramatica limbii române*, Vol. I *Cuvântul*, II, *Enunţul,* Tiraj nou, revizuit, Bucureşti, EAR, 2008.

GBLR = *Gramatica de bază a limbii române,* ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2015.

Ionescu, Emil (ed.), *Understanding Romanian Negation. Syntactic and Semantic Approaches in a Declarative Perspective*, București, Editura Universității din București, 2004.

Jianu, Maria-Magdalena, *Alte realizări ale relației sintactice de coordonare. Coordonarea cumulative și cea negative,* în *Dacoromania*, serie nouă, IX-X, 2004-2005, Cluj-Napoca, p. 259-266.

Nedelcu, Isabela, *O sută unu greșeli gramaticale,* București, Ed. Humanitas, 2014.

NDULR = *Noul dicționar universal al limbii române,* ediția a III-a, București, Editura Litera, 2006.

BDD-V2098 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:19 UTC)